

Hr. Siim Tiidemann
Asekantsler
Maaeluministeerium

10.07.2020

Pärändkoosluste Kaitse Ühingu (edaspidi PKÜ) seisukohad Euroopa Komisjoni „Talust taldrikule“ strateegia osas

PKÜ toetab Talust taldrikule strateegia kinnitamist Eesti poolt. Tegu on teaduspõhise algatusega, mille poliitilist rakendamist on kaua oodatud. Hiljutised IPBES-i, IPCC, FAO ja IUCN-i aruanded on rõhutanud tungivat vajadust toidutootmise transformatsiooni järele, hoiatades, et tänased toidusüsteemid ei ole kestlikud ning ei võimalda tagada toiduturvalisust kliimamuutuste tingimustes.

Peame vajalikuks rõhutada, et näeme strateegia üleeuroopalises rakendamises Eestile konkurentsieelist ning kindlasti mitte pidurit. Ka Eesti toidutootmine vajab nii sektori kestlikkuse kui ka Eesti keskkonnaseisundi säilimiseks ja paranemiseks transformatsiooni, milleks Talust taldrikule strateegia kahtlemata võimalusi pakub.

Eesti ei peaks suhtuma üleolekuga strateegias väljatoodud probleemidesse. Ka Eestis on piirkondi, kus põllumajandusmaastike homogeniseerumine ja ühtlustumine on viinud elurikkuse seisundi halvenemisele. Põllulindude indeks näitab süstemaatilist langustrendi ning kimalaste arvukus ja liigirikkus on kesk-Eesti intensiivsetes põllumajanduspiirkondades oluliselt madalam kui lõuna-Eestis. Eelmine eelarveperiood ning selle toetuskeemid ei suutnud ära hoida põllumajandusmaastike jätkuvat lihtsustumist ning elurikkusele oluliste maastikuelementide kadu. Pestitsiidide kasutus on pärast mõõdukat langust 2017 ja 2018 aastatel taas tõusule, sealhulgas on insektitsiidide kasutus 2019. aastal suurem kui varem. EFSA hiljutise aruande järgi ei ole Eesti pestitsiidijääkide hulga poolest kodumaises toidus enam Euroopa kõige puhtama toiduga riikide seas, nagu ta oli aastatel 2014-2015. NTA põhjaveeseire on 2016-2019 aastatel tuvastanud pestitsiidijääke 67% seirepunktides ja 33% seirepunktides üle seaduses määratud piirmäära, sealhulgas on reostunud sügavad kaevud ja allikad. Hajusreostuse koormus Eesti pinnaveekogudele ning Läänemerele ei ole vähenenud. Kodumaine ja kõrgekvaliteediline toit on eestlaste hulgas nõutud ja väärtustatud, kuid on murettekitav, et kuigi Eesti põllumajandus toodab toitu Eesti tarbevajadusest oluliselt rohkem, ei ole suudetud tagada isevarustus olulistes tootegruppides. Need ja paljud teised asjaolud näitavad, et ka Eestis on tungiv vajadus pidurdada negatiivseid trende keskkonnaseisundis ning tagada jätkuv toiduturvalisus ka muutuva kliima tingimustes. Peame vajalikuks rõhutada, et Talust taldrikule strateegia ei ole vastuolus toidujulgeolekuga ning ei kahanda Eestit ega Euroopa Liidu toidutootmise konkurentsivõimet. Vastupidi, tootmine, mis arvestab elurikkuse ja keskkonnaseisundi säilimisega aitab tagada tervisliku ja puhta toidu ja elanikkonna ootuste täitmise. Muldade tervis ja põllumajanduslikult olulise elurikkuse säilimine kindlustab, et saame toitu toota ka aastakümnete ja -sadade pärast.

Jättes kõrvale piiratud rahalised vahendid, millised on „Talust taldrikule“ strateegia rakendamisel suurimad probleemkohad ning nende võimalikud lahendused?

Leiame, et suurimaks probleemiks on teadlikkuse puudumine strateegias esitatud eesmärkide vajalikkusest ja nende rollist hea ja kestliku elu tagamisel. Vajalik on nii tootjate kui elanikkonna parem informeeritus strateegia aluseks olevate raportitest ja teadustöödest.

Kas „Talust taldrikule“ strateegiaga seoses on valdkondi, kus Eesti võiks ja saaks olla teistele suunanäitaja? Kui jah, siis millistes valdkondades?

Esiteks, Eestil on ette näidata toimivad lahendused poollooduslike koosluste integreerimisel toidutootmisesse ja põllumajandusmaastikesse. Poollooduslikud kooslused on mitmekülgset väärtuslikud. Esiteks, toidutootmine pärandkooslustel rikastab ja mitmekesistab tootmispraktikaid, tehes nad vastupidavaks ja inimeste ootustele vastavaks. Teiseks, poollooduslike koosluste olemasolu põllumajandusmaastikus tagab maastike elurikkuse säilimise ja aitab puhverdada ka intensiivsema toidutootmise keskkonnamõjusid.

Kuigi siin on ka Eestis veel palju teha, oleme me täna liigirikaste poollooduslike koosluste seisundi parandamise ja säilitamise osas Euroopas suunanäitajaks. Siinkohal on oluline välja tuua, et **Eesti peaks seisma selle eest, et poollooduslikud kooslused oleksid kindlasti strateegias mainitud 10% elurikkaste ökosüsteemide hulgas põllumajandusmaast.**

Teiseks, ökosüsteemiteenuste üleriigiline kaardistamine võimaldab meil jõustada põllumajandusmaastike toimimist ja integreeritud taimekaitset läbi **ökosüsteemiteenuste taastamise põllumajandusmaastikes**. Suuremates riikides käivad sellekohased arengud pisut aeglasemalt, üleriigilised ökosüsteemiteenuste kaardistamised on veel käimas ning nende integreerimine põllumajandusmaastike toimimisse ja toetuskeemidesse on vaevalisem. Eesti näited ökosüsteemiteenuste rakendamisest põllumajandusmaa toimimisse ja integreeritud taimekaitse parandamisse oleks suureks eeskujuks - see on suund, kuhupoole ka Euroopa Liit tahaks liikuda. Meil on selleks kõik võimalused olemas.

Kolmandaks, ka suur mahemaa osakaal võimaldab Eestil olla suunanäitajaks, jagades teiste Euroopa riikidega kogemust, kuidas see on saavutatud. Hetkel tasub Eestil kiiresti tegutseda, et rajada endast ka ELi tasemel kuvand kui edukast riigist, kellel pool teed (või rohkem) Talust taldrikule strateegia rakendamisel on juba käidud.

Ning lõpetuseks - ka Eesti põllumajandustootjate kogemus väiksema pestitsiidide koormusega tootmisel on kindlasti ekspordivääriline.

Kas ja millised on Eesti eksisteerivad konkurentsieelised strateegia valdkonnas võrreldes teiste riikidega?

Mahemaa osakaal ja toidutootmine poollooduslikel kooslustel on kahtlemata teemad, millel on suur ekspordiväärtus. Toidumärgistamisel on võimalik Eestil olla suurepäraseks piloodiks ja meile teadaolevalt on selles vallas juba Eestis suurepärase algatus testimisjärgus olemas. **Eesti peaks oma konkurentsieelise säilitamiseks jälgima, et strateegias seatud ambitsioon Euroopa oluliselt intensiivsemate põllumajandustootjate surve ei lahjeneks**, sellega kahjustataks Eesti huve.

Komisjon on oma strateegias käinud välja mitmed kvantitatiivsed Euroopa Liidu ülesed eesmärgid. Kas teie hinnangul on seatud eesmärgid Euroopa Liidu kui terviku tasemel saavutamiseks realistlikud? Kus näete Eestil teiste riikidega võrreldes erinevust ning sellest tulenevalt vajadust enam panustada?

Eesmärgid on realistlikud, kuigi võiksid olla veelgi ambitsioonikamad. Eestil on oluline tagada toidutootmise mitmekesisus ning konkurentsieelise saavutamiseks hakata teadlikult looma kuvandit riigist, kelle toidutootmine on eeskujuks kõigile teistele Talust taldrikule strateegia rakendamisel. Meil on selleks suurepärase alguspunkt.

Kahtlemata peame aga sellise kuvandi loomiseks ka ise lähiaastatel rohkelt pingutama, et pidurdada (ja ümber pöörata) seniseid negatiivseid trende ning selline kuvand ka tegelikult ära teenida. Kindlasti võiks Eesti strateegias märgitust ambitsioonikama eesmärgi seada mahemaa protsendis, seades selleks vähemalt 35% põllumajandusmaa pindalast. Lisaks võiks Eesti võtta eesmärgiks tagada mahetootmisega mittekaetud põllumajandusmaal **vähemalt 50% ulatuses ökoloogilise intensiivistamise võtete rakendamise ja nõ taastavate põllumajanduspraktikate aktiivse juurutamise**.

Lugupidamisega
Pärändkoosluste Kaitse Ühing
pky@zbi.ee
Kontakt: Aveliina Helm